

«Ηθελα πάντα να είμαι ηρώίδα μυθιστορήματος»

Η ΑΜΑΝΤΑ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ ΜΙΛΑ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟ, ΤΗ ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΑ, ΤΗ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΑ

Σ. 14-15

ΒΙΒΛΙΑ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΣΙΣΣΥ ΜΟΡΦΗ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

«Νιώθω ότι κάνω ένα νέο ξεκίνημα»

Η γνωστή ελληνίδα συγγραφέας **Αμάντα Μιχαλοπούλου** μιλάει για το καινούργιο της βιβλίο, ένα εγχείρημα βιωματικό και λογοτεχνικά πολύτροπο, με βασικούς άξονες τη μητρότητα, τη θυγατρικότητα και, ασφαλώς, την ίδια την τέχνη της μυθοπλασίας

Στον Γρηγόρη Μπέκο

Η Αμάντα Μιχαλοπούλου είχε επιστρέψει πρόσφατα από την Ινδία και ετοιμαζόταν να φύγει πάλι, για την Ισπανία αυτή τη φορά. Συναντηθήκαμε σε ένα ιστορικό ζαχαροπλαστείο στο κέντρο της Αθήνας και κουβεντιάσαμε για το νέο της βιβλίο με τίτλο *Το μακρύ ταξίδι της μιας μέρας στην άλλη* που μόλις κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Πατάκη. Είναι σαφές ότι, κατά την τελευταία δεκαετία ιδίως, με τα δημοσιευμένα έργα της, από τη *Γυναίκα του Θεού* (2014) μέχρι το *Μπαρόκ* (2018) και τη *Μεταμόρφωση της* (2022), η γνωστή ελληνίδα συγγραφέας έχει αλλάξει πίστα, προτάσσοντας με πιο ευδιάκριτο, σύνθετο και μαχητικό τρόπο το έμφυλο στοιχείο μέσα στη λογοτεχνία της. Στο καινούργιο μυθιστόρημα της Μιχαλοπούλου, ένα εγχείρημα βιωματικό και πολύτροπο, θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποκορυφώνεται η διαδικασία μιας μετάβασης που, ασφαλώς, συντελείται τόσο στον απόηχο του κινήματος #MeToo όσο και της λεγόμενης «αυτομυθοπλασίας», μιας εκδοτικής τάσης που διεθνώς κυριάρχει ξανά και διεκδικεί την προσοχή του κοινού. «*Ηθελα πάντα να είμαι ηρωίδα μυθιστορήματος. Η πιο μεγάλη αναγνωστική μου χαρά ήταν να ζω μέσα σε ένα βιβλίο, να είμαι κλεισμένη στη μυθοπλασία, όπως σε ένα δωμάτιο*», δηλώνει η ίδια προς την εφημερίδα. «*Επικρατεί ακόμα στην Ελλάδα εκείνο το μικροσκοπικό "τα εν οίκω μη εν δήμω"*. Αλλά τίποτα δεν λύνεται αν δεν βγει στο φως. Όπως λέει και η Άννα Ζέγκερς, μόνο ό,τι αφηγημάστε τελειώνει» συμπλήρωσε, όλο νόημα, η Μιχαλοπούλου...

Ο τίτλος του βιβλίου είναι εμπνευσμένος από τον Ευγένιο Ο'Νιλ;

«Ναι, από το θεατρικό του έργου "Το μα-

ΑΜΑΝΤΑ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ
Το μακρύ ταξίδι της μιας μέρας στην άλλη
Εκδόσεις Πατάκη, 2025,
σελ. 400, τιμή 18,80 ευρώ

κρύ ταξίδι της μέρας μέσα στη νύχτα" που έχει και πολλά αυτοβιογραφικά στοιχεία. Το περίεργο είναι ότι ξεκίνησα με τον τίτλο, ενώ συνήθως δυσκολεύομαι να τον βρω και να καταλήξω σε αυτόν. Αφενός, αναζητώ τη συνομιλία και τη βαθύτερη συγγένεια με το σώμα της λογοτεχνίας. Αφετέρου, σκεφτόμουν ότι υπήρχε εδώ και κάτι κυριολεκτικό επίσης, το γεγονός ότι όντως μια γυναίκα ταξιδεύει μέσα στην άλλη για εννέα μήνες, στη διάρκεια μιας εγκυμοσύνης. Το ταξίδι, βεβαίως, είναι και μια δυναμική μεταφορά πολλών επιπέδων».

Είναι ένα βιβλίο αυτό, πρωτίστως, για το τι σημαίνει να είσαι κόρη μιας μητέρας και μητέρα μιας κόρης, έτσι δεν είναι;

«*Ηθελα πολύ να γράψω ένα βιβλίο για τη μητρότητα και τη θυγατρικότητα. Ποτέ δεν αρχίζω, όμως, με κάποιο προδιαγεγραμμένο σχέδιο. Σκεφτόμουν, πάντως, ότι το βιβλίο που ήθελα να γράψω θα είχε τρεις βασικές διαστάσεις. Οχι μόνο τη δική μου εμπειρία, ακόμα και μεταστοιχειωμένη. Οχι μόνο τη μυθοπλασία, που με απασχολεί σταθερά και έντονα. Αλλά και κάτι άλλο, κάτι που με ακολουθεί από τα χρόνια της δημοσιογραφίας, ένα είδος έρευνας αν προτιμάτε, κάτι μη-μυθοπλαστικό οπωσδήποτε. Καμία διάσταση δεν θα ήταν αρκετή από μόνη της. Το μυθιστόρημα, για μένα, είναι σαν συμφωνικό έργο. Πρέπει όλα τα όργανα να παίξουν, να εναρμονιστούν, να να γίνει η συναυλία*».

Δηλαδή και η επινόηση και το βίωμα και η πραγματικότητα, η δική σας και των άλλων γυναικών...

«*Νομίζω ότι, όσο και να καμουφλάρουμε τα βιώματά μας μέσα στη μυθοπλασία, θα υπάρχει πάντα ένα ωμό υλικό το οποίο, εν προκειμένω, σαν να μου φώναζε επιμόνα "χρησιμοποίησέ με", με καλούσε δηλαδή να παίξω με την πραγματικότητα (τη μητέρα μου τη λένε πράγματι Μαρία και την κόρη μου Μαρία-Κλάρα). Υφίσταται όμως και μια περιοριστική, απλουστευτική προσέγγιση για το τι είναι η πραγματικότητα και τι περιλαμβάνει. Εμένα με ενδιαφέρει να διερευνώ μέσα από τη γραφή μου πώς συμβαίνει, πώς γίνεται η μυθοπλασία της καθημερινής μας ζωής. Ξέρετε, μπορούμε να διαβάσουμε μια μυθοπλασία ως βιογραφία, μπορούμε όμως να κάνουμε και το ανάποδο, να διαβάσουμε μια βιογραφία ως μυθοπλασία*».

Και η Παναγία, αυτή η παράξενη Παναγία που διαπερνά το βιβλίο σας;

Σκέφτομαι τον πολιτικό που είπε πρόσφατα στη Βουλή σε μια γυναίκα συνάδελφό του "κάνε και κανένα παιδί". Νομίζω ότι τέτοιοι άνδρες, οι άνδρες αυτής της γενιάς, είναι τελειωμένες περιπτώσεις

«*Δεν τη χρησιμοποιώ τυχαία, ούτε τη Βίβλο ούτε την Παρθένο Μαρία. Από πολύ νωρίς, ιδίως στον χριστιανισμό, έχουμε ακριβώς μια μυθοπλασία για το πρότυπο της ιδανικής μητέρας, την ιεροποιημένη εκδοχή μιας γυναίκας που γεννά, μιλάει ελάχιστα και υπομένει τον πόνο. Η Παναγία, ως θρησκευτικό σύμβολο, είναι μια υπερ-μυθοπλασία μητρότητας (αφήστε δε τις ποικίλες "εμφανίσεις" της σε ανθρώπους, που είναι κανονικός μαγικός ρεαλισμός). Ηθελα να μιλήσω για αυτό, όχι καταγγελτικά, αλλά με θυμίο και κισμιορ, σχετικά με την επιβεβλημένη εικόνα για το πώς θα έπρεπε να είναι μια μητέρα, για τον*

φορεμένο στις γυναίκες ρόλο της μητρότητας. Ηθελα να μιλήσω για εμάς τις ίδιες, πώς όλα αυτά επενεργούν πάνω μας και πώς διαμορφώνουν την ίδια την αντίληψη που έχουμε για τον εαυτό μας. Τη δική μου μυθοπλασία για τη μητρότητα ήρθε και τη διόρθωσε η κόρη μου, γράφοντας μου ένα γράμμα, το οποίο στην αρχή με στεναχώρησε και με φόβισε. Υστερα όμως αντιλήφθηκα ότι έπρεπε να μπει αυτόσυχο στο βιβλίο, να αποτελέσει κομμάτι του, ως έχει, ως ένα ντοκουμέντο».

Γράφετε συγκεκριμένα, αγαπούσα την κόρη μου, όχι τη μητρότητα; Τι σημαίνει αυτή η διάκριση;

«*Αν μητρότητα είναι εν πολλοίς η φροντίδα των άλλων, τότε ίσως και να μην έχω υπάρξει ένα πολύ μητρικό άτομο. Δεν ήμουν αυτού του είδους η μητέρα, η οποία ανοίγει τη μαγική τσάντα της Μαρίας Πόπινς και βγάζει από μέσα χαρτομάτιλα, αντιαλλεργικά χάπια ή τοιμηπάκια για τα μαλλιά. Εγίνα μητέρα στα 36 μου, σε σχετικά ώριμη ηλικία, είχα ήδη κάνει τους κύκλους μου στη ζωή, πλην όμως, αντικειμενικά μιλώντας, μπορεί να μην είχα τα προσόντα. Από την άλλη μεριά, οι φίλες μου απορούν, λένε ότι είμαι πολύ φροντιστική. Τι να πω, εγώ αυτό δεν το πιστεύω για μένα, όσο κι αν ακούγεται υπονομευτικό*».

Υποψιάζομαι ότι ένα μέρος του θυμού στο βιβλίο προκύπτει και από κάτι άλλο... Μήπως καταλάβατε κάποια στιγμή ότι δεν ήσασταν, ας πούμε, και μια

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: JESSY MORFHI

←

«Η κόρη μου μου έμαθε να αντιμιλάω, μου έμαθε εκπληκτικά πράγματα μέσα από τα δικά της διαβάσματα, λογοτεχνικά και θεωρητικά. Στα φεμινιστικά αναγνώσματα, λοιπόν, ήμουν η κόρη της και ήταν η μητέρα μου» παραδέχεται η Αμάντα Μιχαλοπούλου

λες και έσπαγα βράχους, λες και είχα χάσει ολότελα τον ενθουσιασμό της γραφής».

Ωσπου;

«Επαθα λουμπάγκο, όπως η πρωταγωνίστριά μου, βρέθηκα στο κρεβάτι και είχα τον χρόνο να επανεκτιμήσω ορισμένες συνθήκες της ζωής μου, ακόμα και την εμπνόνουση εσχάτως. Δεν είχα γράψει ποτέ ξανά ξαπλωμένη και άρρωστη. Δεν κοιμόμουν όχι από την αϋπνία αλλά από την έντονη επιθυμία μου γράψω η οποία με βασάνιζε, έμοιαζε με ερωτικό αγκομαχητό».

Αρα, από μια άποψη, το βιβλίο αυτό έχει απορροφήσει μέσα του και τη μεγάλη ανασφάλεια να γραφτεί αυτό που, εν τέλει, είναι το μυθιστόρημα που μόλις εκδώσατε;

«Ωραία το λέτε, ναι. Εγίνα εγώ η ίδια το πειραματόζωο του βιβλίου μου. Τον τελευταίο καιρό η μυθοπλασία που γράφω δεν έχει ενδιαφέρον χωρίς να υπάρχει σε αυτήν κάτι δικό μου, με έναν πλάγιο, λοξό, στραβό τρόπο. Πολλοί το βλέπουν αυτό – να κάτι πολύ ελληνικό! – απλώς σαν μια επίδειξη ναρκισσομανίας, ότι μιλάς για τον εαυτό σου και τι μας νοιάζει εμάς. Όμως είναι διαφορετικό αυτό που κάνω, προσπαθώ να δείξω τι κάνει το μυθοπλαστικό Εγώ και πώς μπορεί να επιδράσει πάνω στις αναγνώστριες και στους αναγνώστες. Τα σημεία ταύτισης με νοιάζουν».

Τη χώρα πώς τη βλέπετε, κυρία Μιχαλοπούλου;

«Σκέφτομαι τον πολιτικό που είπε πρόσφατα στη Βουλή σε μια γυναίκα συνάδελφό του “κάνε και κανένα παιδί”. Νομίζω ότι τέτοιοι άνδρες, οι άνδρες αυτής της γενιάς, είναι τελειωμένες περιπτώσεις. Η καταφυγή σε τέτοια οσχόλια δεν είναι παρά η επιθετική άμυνα μιας κλονιζόμενης πατριαρχίας. Μακάρι, περιμένα από τους τριαντάρηδες και τους εικοσάρηδες να ανατρέψουν την κατάσταση. Σκέφτομαι και τον άλλον βουλευτή που βανδάλισε έργα στην Εθνική Πνακοθήκη, επειδή απλούστατα δεν του άρεσαν. Αυτό είναι φασισμός. Υπάρχει ένα τέτοιο κλίμα ξανά, που ξεκινά με πολύ στόμφο από τις ΗΠΑ και τον Ντόναλντ Τραμπ, ο οποίος χρησιμοποιεί μόνο εικασίες λέξεις για να εκφραστεί, κάνοντας περήφανους και όσους του μοιάζουν. Είναι σαν ιός που εξαπλώνεται αυτό το πράγμα, είναι μια πανδημία της γλώσσας, ουν τοις άλλοις, αυτό που βλέπουμε. Η τέχνη, ευρύτερα, είναι ο μοναδικός χώρος ελικρινείας και ελευθερίας που μας έχει απομείνει. Και ο μοναδικός τρόπος να επιβιώσουμε μέσα σε όλη αυτή τη μαυρίλα που μας κατακλύζει».

«Θα μπορούσε η Ελένη να ήταν κόρη μας»

Η δική σας ταύτιση με την υπόθεση της Ελένης Τοπαλούδη πώς προέκυψε και πώς μπήκε στο βιβλίο μια συνέντευξη με τη μητέρα της;

«Εμένα η συγκεκριμένη υπόθεση, αυτή η γυναικοκτονία, με μαράζωσε. Στο μυθιστόρημα αναδύεται στο σημείο όπου, υποτίθεται, η οικογένεια της ηρωίδας δεν συμφωνεί με όσα εκείνη έχει γράψει στο βιβλίο της και με τους ορισμούς για τη μητρότητα και τη θυγατρικότητα που έχει δώσει. Τότε η ηρωίδα αποφασίζει να μιλήσει αλλιώς για αυτά τα θέματα και στρέφεται προς άλλες μαμάδες και άλλες κόρες (στρέφεται, επίσης, προς μια δεκάχρονη Αφγανή που αποχωρίστηκε ξαφνικά τη μητέρα της αλλά και προς τον Ουσεν, μια τρανς αρρενωπότητα). Στην τραγική υπόθεση της Ελένης Τοπαλούδη, τα κίτρινα μίντια και ο κόσμος ήθελαν δράμα, όλο και περισσότερο δράμα. Εγώ με τη συνέντευξη της μητέρας της, της Κούλας, στόχευσα αλλού. Διατηρώντας μάλιστα την απόσταση μεταξύ μας, ζήτησα από την Κούλα να μου μιλήσει μέσω τηλεφώνου, να μου πει απλώς για το πώς γεννήθηκε η ίδια και η κόρη της (στο βιβλίο δεν υπάρχει καν η λέξη δολοφονία). Λοιπόν, βλέπουμε την καθημερινότητά τους. Με ενδιαφέρει αυτή η ταύτιση να γίνει έτσι, να σκεφτούμε ότι θα μπορούσε η Ελένη να ήταν κόρη μας έτσι, μαθαίνοντας πώς ήταν ως παιδί, τι έτρωγε, τι έλεγε μετά, τι ήθελε να σπουδάσει, τι όνειρα είχε. Μέσα από αυτό το πρίσμα (μακριά από το θρίλερ της σκανδαλοθηρικής επικαιρότητας, μακριά από το ίδιο το έγκλημα και τις λεπτομέρειές του) μπορούμε όντως να ταυτιστούμε με την Ελένη και τη μητέρα της, διότι τις έχουμε ήδη πλησιάσει διαφορετικά, μέσα από τον εξανθρωπισμό που μας προσφέρει η λογοτεχνία».

ενσυνείδητη φεμινίστρια;

«Έτσι είναι, νομίζω. Δεν επέτρεπα εγώ η ίδια στον εαυτό μου να θυμώνει, να μιλάει, να απαντάει. Η απάντηση είναι το κρίσιμο μέγεθος εδώ, η ανάγκη της απάντησης, αυτό ήταν ανέκαθεν και εξακολουθεί να είναι η λογοτεχνία για μένα. Και για αυτό μάλλον έγινα συγγραφέας, επειδή, μεταξύ άλλων, μεγάλωσα ως ένα πολύ καλό και γλυκό κορίτσι που δεν αντιμιλούσε ποτέ. Και πάλι, η κόρη μου μου έμαθε να αντιμιλάω, μου έμαθε εκπληκτικά πράγματα μέσα από τα δικά της διαβάσματα, λογοτεχνικά και θεωρητικά. Στα φεμινιστικά αναγνώσματα, λοιπόν, ήμουν η κόρη της και ήταν η μητέρα μου».

Κατά έναν περίεργο τρόπο, ίσως και λόγω μορφής, έχω την εντύπωση ότι αυτό το μυθιστόρημα ανακαλεί αρκετά και το «Γιάντες». Τι λέτε;

«Πιστεύω ότι το “Ταξίδι της μιας μέρα στην άλλη” αποτελεί ένα νέο συγγραφικό ξεκίνημα για μένα, ακριβώς όπως τότε, το 1996, ήταν το “Γιάντες”, το πρώτο μου μυθιστόρημα. Δηλαδή, νιώθω πια ότι αρχίζω ξανά, ότι οι αγωνίες μου βρίσκουν πλέον διεξόδους και ανακαλύπτουν καινούργιους τρόπους να αρθρωθούν και να αποτυπωθούν. Και τότε, και τώρα, έψαχνα αλλά δεν έβρισκα τους τρόπους. Και τότε, και τώρα, υπέφερα. Σας λέω ότι πριν από το τελευταίο μου βιβλίο, έγραφα ένα άλλο, ένα ολοκληρω ερωτικό μυθιστόρημα που το άφησα στην άκρη. Δεν μου άρεσε. Καμία ζωτική και μεταφυσική ενέργεια δεν είχα καθώς το συνέθετα. Ήμουν σαν κατάδικη,